

De mensen achter voltooid leven

foto's Bram Petraeus

Bram Petraeus

Bram Petraeus

Bram Petraeus

Bram Petraeus

Bram Petraeus

d66-senioren - Binnen D66 voerde een groep oudere partijleden jarenlang campagne voor een wet voor 'voltooid leven'. Mede op hun aandrang kwam Pia Dijkstra met een wetsvoorstel. 'Het heeft ons moeite gekost om haar zo ver te krijgen'.

WILMA KIESKAMP

Er zijn normaal ook leden van over de negentig aanwezig, maar die zijn er vanmiddag toevallig niet. "Juist zij zijn nog het meest uitgesproken over 'voltooid leven'",

zegt Abel Nijdam (70), voorzitter van de 'thema-afdeling senioren en samenleving' van D66. "De oudste leden willen het verst gaan in hoe de nieuwe wetgeving eruit zou moeten zien. Verder dan Pia wil."

Ruim twintig ouderen zitten vanmiddag in een dorps huis om te bespreken hoe hun partij, D66, met ouderen moet omgaan. De 'thema-afdeling' fungeert als een denktank binnen de partij. Het is een zeer gemengd gezelschap, uit alle hoeken van het land. Er zijn oud-leraren, een oud-beroepsofficier, een gepensioneerd ambassadeur. Sommigen zijn al lid sinds D66 werd opgericht, anderen stemmen er pas de laatste jaren op.

Het is deze 'thema-afdeling' die binnen D66 al decennia het debat aanjaagt over zelfbeschikking voor ouderen over hun levensende. De initiatiefwet van D66-Kamerlid Pia Dijkstra, vorig jaar aangekondigd, kwam er mede omdat de senioren er al jaren om vragen. Sommigen willen nog verder gaan dan het voorstel van Dijkstra. Ze willen dat ouderen volledige autonomie krijgen. Hulpverleners laten beslissen of de doodswens van een oudere gerechtvaardigd is, zoals Dijkstra voorstelt, vinden deze senioren 'betutteling'.

Al sinds 2006 dienen de senioren op partijcongressen voorstellen in om de zelfbeschikking bij wet te gaan regelen. Die voorstellen worden niet altijd aangenomen, maar hebben wel invloed. Toen hun laatste voorstel werd verworpen, volgde een uitnodiging van de D66-fractie in de Tweede Kamer. Kamerlid Dijkstra wilde nog eens naar hun argumenten luisteren. Ze was eerder al twee keer langs geweest bij de senioren. Het werd een gesprek waarin ze het inhoudelijk niet eens werden, maar wel besloten om samen op te trekken.

In de werkgroep klinkt het: "Wij steunen Pia volledig". Het respect voor Dijkstra is gegroeid, nu ze een concreet wetsvoorstel op papier wist te krijgen. Weliswaar is dat

voorlopig nog een papieren exercitie - D66 heeft het plan nog steeds niet ingediend in de Tweede Kamer; het ligt te wachten tot duidelijk wordt of een nieuw kabinet eraan mee wil werken. (zie kader)

De senioren hebben grondig studie gemaakt van de veertig pagina's tellende 'Wet toetsing levensendebegeleiding op verzoek', zoals Dijkstra's voorstel officieel heet. Het voorstel gaat misschien niet zover als de ouderen zelf beoogden. Maar zoals Frans Postma (67), D66-raadslid in Eemnes, zich vanmiddag laat ontvallen in de discussie: "Het heeft ons moeite genoeg gekost om Pia zover te krijgen".

Over het lot van de wet tijdens de kabinetsformatie willen de senioren niet veel kwijt. "We praten liever over onze eigen afwegingen". Het ligt gevoelig omdat berichten zijn uitgelekt dat D66 in de kabinetsformatie al akkoord is gegaan met een compromis over 'voltooid leven'. Over hun eigen doelen zijn de ouderen duidelijk: zij zijn vóór de wet. En die moet er snel komen.

Anton van Lijssel (76) vindt dat politieke partijen te bang zijn voor de hele discussie. "Dit is voor ouderen een urgent onderwerp. Er zijn ouderen voor wie het een dagelijkse 'plicht' is om door te moeten leven. Ze zijn klaar met leven, maar 'helaas' zijn ze lichamelijk niet ziek genoeg voor euthanasie. Dat vind ik wreder dan de doodstraf."

Betty Aardewerk (70, antiquair van beroep) vreest dat ouderen zelf pillen gaan verzamelen, als er geen wet komt. "Ik weet nu nog niet hoe het me later zal gaan. Maar komt die wet er niet, dan weet ik de weg te vinden. En anderen ook."

'Autonomie' is het woord dat deze middag het meest valt, in het vergaderzaaltje in Maarn. Opvallend is ook dat de D66-senioren steevast nog een tweede woord centraal stellen in de discussie: 'de naasten'. Juist van de voorvechters van het 'laat ons

zelf beslissen' zou je dat misschien niet verwachten.

Abel Nijdam, de voorzitter, vindt het logisch dat die twee woorden in één adem worden genoemd. "Wij zijn vrije mensen, die onze eigen beslissingen moeten nemen, ook over ons levensende. Maar altijd met oog voor onze naasten", vat voorzitter Nijdam de argumentatie samen.

Nijdam's achtergrond is bijzonder, al vindt hij zelf van niet. Hij is D66-lid, gelovig en belijdend PKN-lid. "Mijn geloof betekent voor mij dat ik zelf verantwoordelijkheid moet nemen, en omzien naar anderen", zegt hij. "Sowieso ben ik overtuigd dat de wens om waardig te kunnen sterven, heel breed leeft. Bij ouderen van allerlei politieke overtuigingen, allerlei achtergronden. Ten diepste gaat dat over de wens dat je, mocht het nodig zijn, zelf het moment van overlijden mag bepalen. De gevoeligheid is niet of de wens bestaat. Die is er. Het gaat erom hoe je het zorgvuldig regelt."

Juist vanwege hun naaste familie en vrienden willen de D66-senioren dat er een wet komt. In het vergaderzaaltje komen de verhalen. Zelf zijn de meeste leden nog relatief gezond, maar ze kennen allemaal wel iemand die wanhopig verlangde naar de dood. Een familielid dat stopte met eten en drinken. Een kennis die van de flat sprong. Ouders die, ver vóór de 'gewone' euthanasiewet bestond, ook al medische hulp bij het sterven kregen. Het mocht niet, maar gebeurde wel.

"Pas als je regelt dat ouderen legaal over hun sterfbed kunnen beschikken, weet je zeker dat er rust is om goed afscheid te nemen", denkt Henk Hissink (87). "Nu voelen sommige ouderen zich gedwongen in hun eentje de pillen te nemen. Ze willen hun naasten niet belasten. Er kan gedoe van komen. Dit gaat ook over de vraag of je het andere mensen gunt dat hun naasten erbij kunnen zijn. Mensen mogen niet alleen gelaten worden."

Vanwege dat juridisch vacuüm hebben veel van de aanwezige senioren ook aarzelingen over het 'legale zelfdodingspoeder' van de organisatie Coöperatie Laatste Wil (CLW). De organisatie maakte onlangs bekend dat zij ouderen gaat informeren waar ze het poeder kunnen kopen.

Er was ooit al een legaal middel op de markt, weet Erich de Leeuw (75). Hij kent de hele geschiedenis van het voltooid-levendebat. "Tot in de jaren negentig was er bij elke drogist Vesparax te koop. Iedereen wist: twee buisjes zijn genoeg. Het is uit de handel genomen; het was oncontroleerbaar." De enige weg is, volgens hem, dat er een legale 'route' gaat komen.

De D66-senioren hameren vanmiddag eensgezind op één punt: de oudere moet zelf kunnen beslissen. En er is nog een breed gedeelde wens: ouderen moeten de dodelijke medicijnen kunnen aanvragen zonder dat ze die dezelfde maand al hoeven gebruiken. Voor 'in de koelkast'. "De mogelijkheid om er een eind aan te maken op een tijdstip dat wij zélf vaststellen, kan rust geven. Zoveel rust misschien, dat het nog resterende leven draaglijker wordt", zegt Hans Ramaker.

De discussie in het dorps huis wordt die middag vlot afgerond. Wat opvalt: bij ongeveer één op de drie aanwezige D66-senioren zijn er nog veel vragen over de praktische kanten van de initiatiefwet van Pia Dijkstra. Hoe regel je het zorgvuldig? Hoe voorkom je misbruik? Hoe maak je een veilige procedure die toch niet betuttelend is voor de oudere zelf? Wat zijn de maatschappelijke gevolgen van de invoering van de wet? Hoe voorkom je dat familieleden invloed krijgen, positief of negatief, op het wilsbesluit van een oudere die wil sterven?

Vanwege die vragen vinden veel van de aanwezigen dat het goed is dat Dijkstra in haar wetsvoorstel flinke drempels inbouwt: twee aparte deskundigen moeten de wens van de oudere eerst

beoordelen, daarna volgt een bedenktijd van twee maanden, en ook bij het sterven zelf moet een professionele begeleider aanwezig zijn.

Voorzitter Abel Nijdam vertelt na afloop hoe 'voltooid leven' voor zijn generatie een beladen onderwerp is. De mondige zeventigers van nu praten er in het dagelijks leven minder over dan je zou verwachten. "Ik betwijfel of mensen wel uiten wat hun wens is".

Hij ontdekte ook dat de politieke discussie nog kinderspel is vergeleken bij die andere discussie, thuis, aan de keukentafel. Over wat je zelf zou willen. In zijn eigen gezin zijn de meningen sterk verdeeld. Zijn volwassen kinderen kijken heel anders tegen zelfbeschikking aan dan hijzelf.

"Daar moet je het eigenlijk over hebben. Maar het is ingewikkeld. En het lijkt nog zo ver weg."

Onzeker of D66-wet er komt

In het regeerakkoord wordt binnenkort duidelijk of D66 mag doorgaan met de voorbereidingen van een wet voor 'voltooid leven'. Kamerlid Pia Dijkstra heeft een ontwerp klaarliggen. D66 wil dat ouderen die niet lichamelijk ziek zijn, maar 'klaar zijn met leven', kunnen vragen om actieve levensbeëindiging. Zij krijgen dan dodelijke medicijnen onder toezicht van een speciale 'levenseindebegeleider'.

De kans dat die wet er komt, lijkt klein. Binnen de kabinetsformatie zou zijn afgesproken dat het nieuwe kabinet niet zelf een wet indient. Pia Dijkstra zou wel, als Kamerlid, haar eigen wet aan de Kamer mogen voorleggen. Eerst zou alleen het kabinet extra onderzoek willen naar de huidige euthanasiewet, en een maatschappelijke discussie willen houden. Dat kost jaren.